

BİENALLERİN KENTLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: Venedik Bienal Bahçeleri

Bengi KORGAVUŞ¹, Ezgi ÖZKOÇ²

Araştırma Makalesi

Yazar Bilgileri

¹ Yeditepe Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü
bdemirkan@yeditepe.edu.tr
0000-0002-2257-2902
Sorumlu Yazar

² Yeditepe Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü
ezgi.ozkoc@yeditepe.edu.tr
0000-0002-4778-8953

Geliş: 29.11.2023
Kabul: 08.01.2024

Atıf için:

Korgavuş, B. & Özkoç, E. (2024).
Bienallerin kentler üzerindeki etkileri: Venedik Bienal Bahçeleri,
Mekansal Araştırmalar Dergisi,
2(1):55-70.

Özet

Bienaller, dünyanın çeşitli bölgelerinde iki yılda bir veya belirli aralıklarla düzenlenen büyük ölçekli sanat etkinlikleridir. Bu etkinlikler, farklı ülkelerden sanatçıları ve eserleri bir araya getirerek sanatın yayılmasını, sanatçılar arasındaki iletişimi artırarak kentlerin kültür hayatına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bienaller, ilk olarak 19. yüzyılda düzenlenmeye başlamıştır ve günümüzde dünya genelinde birçok kentte düzenlenmektedir. Çalışmada Dünya'da bilinen ilk Bienal olan Venedik Bienali ve Bienal Bahçeleri örneği ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, dünya genelinde düzenlenen bienallerin kentlere olan etkilerini incelemek ve bu bağlamda Venedik Bienali Bahçeleri örneği üzerinden bienallerin kente olan etkilerini değerlendirmektir. Çalışmanın kapsamı, bienal kavramının tarihini, gelişimini, bienallerin kentlere olan etkilerini mekânsal, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutlarda değerlendirilmesini içermektedir. Özellikle, Venedik Bienali Bahçeleri üzerinden yapılan analizle bu etkilerin detaylı anlaşılması hedeflenmektedir. Çalışmanın yöntemi, kapsamlı bir literatür taraması ve Venedik Bienali Bahçeleri üzerine odaklanan alan çalışması ile şekillenmiştir. Literatür taraması, bienal kavramı, tarihi ve genel etkileri hakkında temel bilgiler sağlamakta, alan çalışması ise Venedik Bienal Bahçelerinin mekânsal, sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerini detaylı bir şekilde incelemektedir. Sonuç olarak ortaya çıkmaktadır ki Venedik Bienalinin gerçekleştiği Bienal Bahçeleri Venedik'in kültür, turizm, çevre, tarihi mirası ve ekonomik gelişimi üzerinde önemli etkilerle sahiptir. Bienal Bahçelerinin, kentin yaşam kalitesini ve uluslararası tanınırlığını arttırmak için önemli bir araç olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bienal, Venedik Bienali, Venedik Bienal Bahçeleri, bienallerin kentlere etkileri, bienaller ve kentsel mekân

THE EFFECTS OF BIENNALS ON CITIES: Venice Giardini

Abstract

Biennials are large-scale art events held every two years or at regular intervals in various parts of the world. These events aim to enrich the cultural life of cities by bringing together artists and their works from different countries, promoting art, and fostering communication among artists. Biennials originated in the 19th century and are now hosted in numerous cities globally. This study focuses on the example of the Venice Biennale and its Biennial Gardens, known as the world's first Biennial. The objective is to assess the impact of biennials held worldwide on cities, specifically by analyzing the effects of the Venice Biennale Gardens on the city. The study delves into the history and evolution of the biennial concept, evaluating its spatial, socio-cultural, and economic impacts on cities. It seeks to comprehensively understand these impacts, especially through an analysis of the Venice Biennale Gardens. The research methodology includes an extensive literature review and fieldwork centered on the Venice Biennale Gardens. The literature review provides foundational insights into the biennial concept, its historical context, and overall effects, while the field study deeply investigates the spatial, socio-cultural, and economic ramifications of the Venice Biennale Gardens. The findings highlight the substantial influence of the Biennial Gardens, the venue for the Venice Biennale, on Venice's culture, tourism, environment, historical heritage, and economic growth. The study underscores that the Biennial Gardens serve as a pivotal tool in enhancing the city's quality of life and global recognition.

Keywords: Biennial, Venice Biennale, Venice Giardini, biennials' effects on cities, biennials and urban space

1. GİRİŞ

Bienaller, sanat ve tasarım dünyasında önemli bir rol oynayan ve çeşitli sanat disiplinlerini bir araya getiren kapsamlı etkinliklerdir. İtalyanca kökenli "biennale" kelimesinden türeyen bienaller, genellikle her iki yılda bir düzenlenen ve çağdaş sanatın en güncel örneklerini sergileyen uluslararası platformlardır (Bienalle, n.d.). Ağırlıklı olarak kültürel ve sosyal konuların ele alındığı bienal ortamı, farklı deneyimlerin paylaşılmasını, güncel sanat akımlarının tartışılmasını ve uluslararası/yerel sanatçıların birbirleriyle tanışmasını sağlamaktadır (Korkut, 2019). Beral Madra'ya göre, uluslararası bienallerin amacı, her ülkeden belirgin örnekler sunarak güncel sanat anlayışını ve sanatçıları, koleksiyoncuları insanlara tanıtmaktır (Madra, 2003). Çağdaş sanatın sergilenme biçimi olan bienaller yüz yılı aşkın bir süredir gerçekleşmekte olup her geçen gün sayıları artmaktadır. Artarak devam eden bienaller güncel konular, sanat akımları ve teknolojileri takip ederek çeşitli değişimler yaşamaktadır (Eroğlu, 2015). Bienaller, çağdaş sanatın önemli etkinliklerinden biri olup, her birinin kendine özgü bir teması vardır ve sergilenen eserler bu tema üzerinde kurgulanır. Bienaller, genellikle uzun süreli bir hazırlık süreci gerektirir ve çoğu zaman birçok farklı sergi mekânına yayılarak gerçekleşmektedir. Bienaller, açıldıktan sonra ortalama üç ay boyunca devam etmektedir. Ancak daha uzun süre devam eden bienaller de olmaktadır. Bu nedenle, bienaller büyük ölçüde finansman ve organizasyon gerektirmektedir. Bienallerin hazırlık sürecinde, küratör adı verilen yetkili, bienalde sergilenecek eserlerin seçimi, gösterim alanlarının belirlenmesi ve diğer pek çok sorumluluğu üstlenmektedir. Küratörler, bienalin yöneticisi olarak görülmekte olup, tema ve tarihlerin açıkça belirtildiği bienal duyurusuna yanıt veren sanatçıların eserleri arasından seçim yapmaktadır. Küratör, sanat işlerinin seçilmesi, sergileme pratiklerinin yönetimi, bilgilendirme etiketlerinin yazılması, malzemelerin yorumlanması, kataloglaması ve basımıyla ilgilenmektedir (Ötkünç, 2017). Ferguson'a göre, küratörler, senfoni orkestrası şefi, film setindeki yönetmen ya da prodüktör gibi kabul edilmelidir. Ancak, perde arkasındaki prodüktör olmaktan çok, bizzat sahneden sorumlu olan, sanatla olduğu kadar, parayla ve kurumlarla uğrayan kişi olarak da ele alınmalıdır (Fergusson, 1992). Bienaller sanatsal etkinlik olmaları yanında, çeşitli aktiviteler aracılığıyla söylem üreten etkinliklerdir. Bienallerde, küratör ve düzenleyicilerin önerdiği kavram ve belirlenen tema çerçevesinde, farklı sanat dallarından da katılımın sağlandığı sergiler aracılığıyla farkındalık yaratılması amaçlanmaktadır (Yücel & Ciritci, 2020). Kısacası bienaller, sanatın farklı dallarından sanatçıların bir araya geldiği, yeni fikirlerin, deneyimlerin ve bakış açılarının paylaşıldığı, sanatseverlerin ve profesyonellerin bir araya geldiği, kültürlerarası bir etkileşim ve anlayışın sağlandığı, dünya çapında prestijli ve önemli sanat etkinlikleridir.

Bu bilgiler doğrultusunda bu çalışmanın amacı, bienallerin kentler üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyerek, bu etkinliklerin mekânsal etkileri, sosyal-kültürel etkileri, ekonomik etkileri başlıkları altında alanlarda nasıl bir etki yarattığını anlamaktır. Bienaller, sadece çağdaş sanatın sergilendiği etkinlikler olmanın ötesinde, kentsel alanlarda önemli değişimlere neden olan ve bu alanlara çeşitli avantajlar sağlayan dinamik etkinliklerdir. Kentlerin kültürel ve sosyal dokusuna olan katkılarına odaklanarak, bienallerin kentsel alanlarda yarattığı değişimleri anlamak ve değerlendirmek, bu çalışmanın merkezi hedeflerindedir. Çalışma alanı olarak Venedik Bienali'nin seçilmesindeki temel neden, bienallerin tarihsel evrimini anlamak ve bu etkinliklerin bir kent üzerindeki uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için bir temel oluşturmasıdır. Venedik Bienali, ilk bienal olma özelliği taşıması ve zaman içinde bu kente sağladığı katkılarıyla bienallerin kentler üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir referans noktası sunmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın yenilikçi bir yaklaşım sunması ve bienallerin kentler üzerindeki rolünün diğer çalışmalara referans olması hedeflenmektedir.

2. BİENALLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bienaller, 19. yüzyıldan bu yana tüm dünyada yayılan ve çağdaş sanatın önemli bir geleneği haline gelen uluslararası sergilerdir. Dünyada birden fazla kıtaya yayılan bienaller tarihsel süreç içerisinde birtakım değişimler yaşamıştır. Her bienal, kendine özgü bir anlayış ve organize edilmiş biçimi sunmaya çalışmaktadır. Bienaller, sanatçılar, küratörler ve koleksiyonerlerin bir araya geldiği, modern sanata öncü bir etki yapmayı amaçlayan platformlardır. İlk olması nedeniyle Venedik Bienali başlangıç olarak kabul edilirse, bienaller yüz on dokuz yıllık bir geçmişe sahiptir.

2.1. Erken Dönem (1850-1900)

Bu dönem, modern bienallerin ortaya çıktığı dönemdir. Dünyada bilinen ilk Bienal 1895 yılında gerçekleşen Venedik Bienali'dir. Venedik Bienali'nin ilk düzenlendiği tarihte sahip olduğu ziyaretçi sayısı oldukça fazladır.

Ziyaretçilerin bu kadar çok olmasının bir diğer önemli nedenlerinden birisi bu serginin uluslararası nitelik taşımasıdır. Venedik Bienali düzenlendiği dönemde çağdaş sanatta yenilikçi bir atılım sunmuştur. Sunulan yenilikçi akım daha sonra birçok kent için örnek temsil etmiştir. İlerleyen süreçte birçok ünlü bienal kurulmaya devam etmiştir (Eroğlu, 2015). Bu dönemde, endüstriyel devrimin etkileri ve savaş öncesi dönemdeki sanatsal yeniliklerin yansımaları görülmüştür. Bienaller, bu dönemde ulusal sanat eserlerini sergilemek üzere düzenlenmiştir. Uluslararası sergiler olan bienaller, Venedik Bienali gibi öncü bienallerin etkisiyle hızla yaygınlaşmış olup dünyanın her köşesinde gerçekleşmeye başlamıştır. (Bek, 2002).

2.2. Modernizm Dönemi (1900-1950)

I. Dünya Savaşı, dünya tarihindeki en büyük savaşlardan biri olup sanat dünyasını da etkilemiştir. Bu dönemde, sanatçılar savaşın yıkımını, acısını ve kaybını yansıtmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrası döneme kadar savaşın izleri sanat dünyasında hissedilmiştir. Dönem, sanatta modernizmin yükselişi ve II. Dünya Savaşı'nın etkileri ile karakterizedir. Bu dönemde, bienaller genellikle modernizmin fikirlerini ve estetik değerlerini yansıtmaktadır. Venedik Bienali de 1948 yılında yeniden başlamıştır ve çağdaş sanatın uluslararası bir platformda sergilemek için önemli bir adım atılmıştır. Venedik Bienal'inden etkilenen kentlerde kendi bienallerini oluşturmaya devam etmiştir (Bek, 2000). 1950'li yıllarda Avrupa dışında var olan ve en çok bilinen bienallerden birisi San Paulo Bienali'dir. San Paulo Bienali Brezilya toplumu için bir modernleşme çabasıdır. Burada batı ile paralellik gösteren bir sanat çizgisiyle hareket eden Brezilyalıların batı ölçütleriyle "modernize" olmak ve kente bu imajı sağlamak istedikleri görülür (Stallabrass, 2013). İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bienaller yeniden başlamış olup bienaller daha uluslararası politik bir nitelik kazanmıştır. Bu dönemde bienaller, modern sanatın yeni akımlarını tanıtmak amacıyla düzenlenmiştir ve özellikle soyut dışavurumculuk, pop art ve soyut geometri gibi akımlara yer verilmiştir.

2.3. Soğuk Savaş Dönemi (1950-1990)

Bu dönem, Doğu ve Batı arasındaki ideolojik çatışmaların sanata yansıdığı bir dönemdir. Bu dönemde, bienaller genellikle politik ve ideolojik çatışmaları yansıtmaktadır. Dönemin en bilinen bienalleri şu şekildedir; İlki 1955 yılında gerçekleştirilen Documenta iki yılda bir düzenlenmeyen ve kelime anlamı olarak bienal tanımı ile örtüşmeyen bir sergidir fakat Avrupa'nın en prestijli ve önemli bienalleri ile birlikte değerlendirilir. Documenta Nazi diktatörlüğü sonrası modern dünyadan uzak kalan Almanya'nın modernleşme çabaları içerisinde olumsuz izleri silmeye yardımcı olma ve Alman kamu yaşamı ile uluslararası modernleşmenin bağdaştırılması amacıyla düzenlenmiştir ve II. Dünya Savaşı sonrası Almanya'da düzenlenen ilk uluslararası sanat etkinliğidir (Documenta, Retropective, n.d.). Documenta "100 günlük müze" anlamına gelir (Documenta III, 1964). Documenta Venedik Bienali ile birlikte çağdaş sanat için dünyanın en önemli sergisi olarak gösterilmektedir. 1972 yılına kadar tüm Documenta'lar dört yılda bir düzenlenmiştir fakat bu tarihten sonra Documenta beş yılda bir düzenlenmeye başlamıştır (Documenta Retropective, n.d.).

1968 Venedik Bienali, pop art'ın yükselişinde önemli bir rol oynamıştır ve Andy Warhol, Roy Lichtenstein ve Claes Oldenburg gibi önemli pop sanatçılarının eserleri sergilemiştir (URL-1). 1972 Documenta V (Documenta Retropective, n.d.), bienal, çağdaş sanatın en önemli sergilerinden biri olarak kabul edilerek dünya genelinde büyük yankı uyandırmıştır. 1976 Venedik Bienali'nde ise çağdaş sanatın önde gelen isimlerinin eserleri sergilenmiştir. 1977 Documenta VI, küratörlüğünü Manfred Schneckenburger'in yaptığı bu bienal, çağdaş sanatın farklı alanlarından eserlerin sergilendiği ve tartışıldığı bir platform olmuştur (Documenta Retropective, n.d.).

Düzenlenen bienallerin sadece tek bir kıtada kalmadığı farklı kıtalara kadar yayılma alanı bulunduğu görülebilmektedir. 1973 yılında, ilki düzenlenen Sydney Bienali, Asya-Pasifik bölgesinde kurulan ilk bienaldir ve tıpkı Documenta, San Paulo ve Venedik Bienalleri gibi uzun solukludur (URL-1). 1977 XIV. Bienal de São Paulo, Güney Amerika'da düzenlenen, Avrupa dışında var olan ve en çok bilinen bienallerdendir. İlk kez, dünya çapındaki sanatçıların Brezilya'daki yerel sanatçılarla bir araya geldiği bir platform oluşturulmuştur. 1979 Sydney Bienali ise, Avustralya'nın dünya sanat sahnesindeki önemini artıran bir etkinlik olmuştur. Avustralya Kıtasının yerlilerinin sanatsal yapıtları dünyada ilk kez bu bienalde sanat konseptine dâhil edilerek sergilenmiştir (URL-1).

1980'li yıllara gelindiğinde dünyada bienal etkinlikleri artmaya devam etmiştir. Avrupa dışında gerçekleştirilen bienallerden 1981 yılında Bangladeş'te Asya Sanat Bienali ve 1984 yılında Küba'da Havana Bienali dönemin önemli bienalleri arasında yer almaktadır (Eroğlu, 2015).

2.4. Küreselleşme Dönemi (1990-Günümüz)

Bu dönem, sanatın küreselleşmesi ve dijital teknolojilerin yükselişi ile karakterizedir. Bu dönemde, bienaller genellikle küresel konuları ve kültürlerarası etkileşimleri yansıtmaktadır. Teknolojik gelişmeler de bienallerde yer almaya başlamış olup yeni medya sanatı gibi alanlar da popüler hale gelmiştir.

1987 yılından bu yana her iki yılda bir düzenlenmekte olan Türkiye'nin en önemli sanat etkinliklerinden biri olan İstanbul Bienali de dönemin önemli bienalleri arasında yer almaktadır. Bu süreçte gerçekleşen önemli bienallerden bir diğeri de 1998 Berlin Bienali'dir. Almanya'da düzenlenen bu bienal, modern sanatın Almanya'da yayılmasına ve tanınmasına katkıda bulunmuştur. Sergide, daha önce Almanya'da pek gösterilmemiş olan Dadaist ve Dışavurumcu sanatçıların eserleri yer almıştır (Berlin Biennale, n.d.).

1990 sonrasında ise Avrupa'dan farklı olarak diğer kıtalarda yoğunlaşan bienallerden söz edilebilir. Çağdaş Afrika sanatının temsil edildiği 1992 Dak'Art Bienali, 1993 yılında Birleşik Arap Emirlikleri'nde düzenlenen Sharjah Bienali ve 2003 Pekin Bienali bunlardan bazılarıdır (Eroğlu, 2015).

2006 yılında ise Singapur'da düzenlenen Singapur Bienali de 2000'li yılların önemli bienallerinden birisidir (Singapore Biennale, n.d.). Sydney Bienali 2008 yılında internet üzerinde online sergi mekânı sunan ilk bienaldir böylelikle hem bulunduğu kıtada hem de dünya da farklı bir konum edinebilmiştir (URL-1). 59. Venedik Bienali 2022 yılında, 18. Venedik Mimarlık Bienali ve Sao Paulo Bienali 2023 yılında düzenlenmiştir.

2.6. Çevrimiçi Dönem (2020-Günümüz)

COVID-19 pandemisi nedeniyle birçok bienal, çevrimiçi ortamda düzenlenmiştir. Bu çevrimiçi bienaller, sanatın herkes için daha erişilebilir hale gelmesine ve dijital platformlarda yeni bir paradigma oluşturulmasına katkı sağlamıştır. Örneğin, 2021 Venedik Bienali ve Sydney Bienali, pandemi koşullarında sanatseverlere çevrimiçi olarak erişilebilir bir deneyim sunmuştur. Venedik Bienali içinde yer alan Venice XR Expanded bölümü, sanal gerçeklik teknolojisinin kullanılmasıyla sergilenen eserleri, pandemi döneminde sanal bir platforma taşımıştır. Sanat dünyası, çevrimiçi ortama adaptasyon sürecinde olduğu gibi dijital sanatın sunduğu yeni olanakları da keşfetmiştir. Salgın, sanatçıları ve sanat kurumlarını çevrimiçi platformlarda ve dijital mecralarda daha fazla iş birliği yapmaya yönlendirmiş, dijital sergiler, etkinlikler ve sanat projeleri aracılığıyla sanatın küresel çapta erişilebilirliğini artırmıştır (Erciş, 2023).

Görüldüğü gibi bienaller çağdaş sanatın önemli birer geleneği olarak yirminci yüzyıldan itibaren tüm dünyaya yayılmıştır. Bienaller hızla gelişmeye ve sanatın önemli kitlelerce görülebilme merkezleri olarak daha geniş bir alana yayılmaya devam edecek gibi görünmektedir (Eroğlu, 2015). Tüm bu bienaller tarihsel süreç içerisinde kente mekânsal etkiler, sosyo-kültürel etkiler ve ekonomik etkiler bağlamlarında çeşitli katkılar sağlamıştır. Bu dönemlerin her birinde, bienaller sanatın evriminde önemli bir rol oynamıştır. Bienaller, sanatçılara eserlerini geniş bir kitleye sunma fırsatı sağlamış ve sanatın toplum üzerindeki etkisini artırmıştır. Ayrıca, bienaller sanatın demokratikleşmesine ve küreselleşmesine yardımcı olmuştur. Bu nedenle, bienallerin tarihsel gelişimi, sanatın tarihsel gelişimini anlamak için önemli bir kaynaktır.

3. BİENALLERİN KENTLERE ETKİLERİ

Bienaller; seçilen sergi mekânları, katılan sanatçılar ve eserleri ile birlikte, bulunduğu kentte dinamik bir etki oluşturan önemli sanat olaylarıdır. Bienallerin ziyaretçi üzerinde bıraktığı etkiler ise uzun süre hissedilmektedir. Aynı zamanda bienal sergileri, izleyiciye sanatçının eserleriyle bütünleşmiş mekân deneyimi de sağlayabilmektedir. Sergi mekânı olarak kullanılan herhangi bir yer, bina, bahçe veya açık alan kent hafızasındaki yerini bu yolla güçlendirebilmektedir. Dünya üzerinde farklı zamanlarda hayata geçen mimarlık, çağdaş sanat, fotoğraf, heykel gibi alanlarda 270'i aşan bienal ve trienal organizasyonları bulunmaktadır. Şehir adıyla anılan bienal sayısı ise yüzü aşmaktadır (URL-2). Bienaller, öncelikli olarak kentlerdeki kültürel üretime katkıda bulunma ve uluslararası ölçekte sanatçıları, sanatı ve kentliyi buluşturmayı amaçlamaktadır (Yücel ve Ciritci, 2020). Bunun yanı sıra bienallerin; genç sanatçıları ve yeni sanat pratiklerini düzenli olarak takip etmek ve kayıt altına almak, yerel izleyicinin dünyanın birçok yerinden gelecek farklı düşüncelere düzenli olarak açık olmasını sağlamak gibi sanata dair önceliklerin yanı sıra, yabancı ziyaretçileri kente çekmek; kentin uluslararası görünüşünü ileriye götürmek ve ekonomik aktiviteyi artırmak gibi birçok farklı işlevinden söz edilebilir (Gleadowe,2010). Bu bağlamda, kentlerin sosyal ve kültürel yaşamını zenginleştirmekte, kentlerin uluslararası alanda tanınırlığını

artırmakta ve yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ayrıca, bienaller kentlerin sanatsal ve kültürel mirasının korunması ve tanıtılması açısından da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda bienallerin kentlere olan etkilerini; mekânsal etkiler, sosyo-kültürel etkiler ve ekonomik etkiler olarak gruplandırabiliriz.

3.1. Mekânsal Etkiler

Bienaller, kentlerdeki tarihi yapıların ve mimari öğelerin yeniden keşfedilmesine ve yeniden kullanılmasına da katkıda bulunmaktadır. Bienaller için açılan mekânlar, kent sakinleri için açık hava sergi alanlarına dönüşebilmekte ve kent sakinleri tarafından sanat ve kültür etkinlikleri için kullanılabilir. Bienaller, kentteki atıl durumda olan binaların, boş arsaların ve kentsel alanların sanatsal ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapması için kullanılmasına öncülük etmektedir.

Bienaller, kentsel mekânda geçici olarak yerleştirilen sanatsal müdahalelerle kentin dış mekânlarını daha ilginç hale getirmektedir. Bu müdahaleler, kentin belli noktalarında öne çıkarılarak, o alanların turistik çekiciliğini de artırmaktadır. Geçici sanatsal müdahaleler, sokaklar, meydanlar, parklar ve diğer açık alanlar gibi kentsel mekânları canlandırmakta ve kentin atmosferini değiştirmektedir.

Ayrıca kentsel mekânlar içerisinde sanat eserlerinin yer alması kentin dinamiğini artırmakta, kentsel alanlara renk ve hareketlilik katmakta, kentin karakterini ve kimliğini güçlendirmektedir. Ayrıca, bienallerde yer alan açık hava performansları, sokak sanatı ve müzik etkinlikleri, kentsel mekânların canlanmasına ve hareketlenmesine katkıda bulunurken bir yandan da kentlere bir kültür merkezi kimliği kazandırır ve kentsel mekânın imajını güçlendirirler.

Bunların dışında, bienaller, kentsel mekânın yenilenmesine ve restorasyonuna katkıda bulunmaktadır. Bienaller için kullanılan binalar ve diğer mekânlar, yenilenmesi gereken binaların restorasyonuna örnek olabilir. Turizm gelirinin kentin altyapısının yenilenmesi ve geliştirilmesi, restorasyon çalışmaları ve koruma önlemleri için kullanılması da kentsel mekâna olan pozitif etkiler arasında sayılabilir (Job & Weizenegger, 2003).

Kente, kentliye ve sanata sunduğu katkıları dışında, bienalin kendisine ve kente karşı etkilerine olumsuz eleştiriler de bulunmaktadır. Köksal (2008) “Bienaller ve Ötesi” yazısında bienal etkinliklerinin üçüncü dünya ülkeleri arasında bir rekabete dönüştüğünden ve bu rekabet içinde kentin kendisinin tüketime sunulan bir metaya dönüşürken, sanatsal etkinlikler de bu metayı pazarlamanın ve satmanın araçları olduğundan bahsetmektedir (Köksal, 2008). Bunun dışında bienaller kentler için bazen olumsuzluklar da yaratabilirler. Bienallerin etkisiyle kentlerde artan turist sayısı, yerel halkın yaşam kalitesini düşürebilir. Örneğin; trafik sıkışıklığı, park yeri sorunları, turistlerin aşırı kullanımı ve dikkatsizliği nedeniyle tarihi alanların tahribatı. Ayrıca çevresel kirlilik (Borg vd., 1996; Yazdi & Khanalizadeh, 2017) ve atık üretimi sorunu da (Milano, 2017) olumsuz etkiler arasında sayılabilir.

3.2. Sosyo-Kültürel Etkiler

Kentin çeşitli meydanlarında, sokaklarında, binalarında ya da dikkat çekici mekânlarında gerçekleşen sanatsal-kültürel aktiviteler, kent içinde iletişimi kuvvetlendirmesi ve kentliyi temsil aracılığıyla düşünmeye, katılıma yönlendiren farklı platformlar oluşturması açısından olumlu etkiler yaratmaktadır (Yücel & Ciritci, 2020).

Yapılan pek çok araştırmaya göre sanat etkinliklerine katılan insanların kendilerini daha iyi hissettikleri gözlemlenmiştir. Sanat etkinliklerine katılmak sosyal ilişkileri geliştirme ve kendine güven hissini arttırmaya bağlı olarak insanların daha mutlu ve huzurlu hissetmelerini sağlamaktadır (Matarasso, 1997). Bu kapsamda bienallerinde insanların ruh halleri üzerinde olumlu etki yarattığı söylenebilir.

Bienaller, kentsel mekânlarda geçici olarak sergilenen sanat eserleri ile kentsel mekândaki sosyal etkileşimi artırmaktadır. Bienaller, sanatseverleri, sanatçıları, küratörleri ve diğer katılımcıları bir araya getirerek, kültürel ve toplumsal etkileşimi sağlamaktadır. Kentlerdeki giderek artan bireysel yaşam şekline karşı insanları bir araya getirerek etkileşime girmelerine olanak sağlamaktadır. Böylece kentte yaşayanların sosyal hayata katılımı desteklenmiş olur. Matarasso (1997), bu yolla insanların yeni arkadaş ve çevre edinmeleri sosyalleştiklerini belirtmektedir.

Ayrıca bienaller kent sakinlerinin ve turistlerin katılımıyla gerçekleştiğinden dolayı kentteki kültürel etkileşimi de artırmakta ve toplumsal farkındalığa katkı sağlamaktadır. Yerel halk farklı geçmişlere, kültürlere, geleneklere ve dillere sahip insanlarla tanışarak farklı bakış açıları deneyimlemekte ve birbirlerinden

öğrenebilmektedirler. Farklı ülkelerden yeni insanlarla bağlantı kurarak dünya çapında bir birliktelik duygusu yaratılabilmekte ve kopmuş sosyal bağların yeniden oluşmasına yardım etmektedir (Elberle, 2019). Buradan yola çıkarak bienaller toplum hissini geliştiren sanatsal bir araç olarak işlev görebilmektedir.

3.3. Ekonomik Etkiler

Bienaller, kentleri turistik açıdan daha cazip hale getirerek turizm potansiyelini arttırmaktadır. Örneğin; bienalin düzenlendiği şehirdeki oteller, restoranlar ve turistik geziler gibi turizm sektörüne bağlı işletmeler bu dönemde daha fazla faaliyet göstermektedir, bu da kentteki yerel işletmelerin ve turizm endüstrisinin ekonomik olarak güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Ayrıca bienaller, kentlerdeki sanat ve kültür sahnelerini canlandırarak, yerel sanatçıları ve sanat kuruluşlarını desteklemekte, kentlerde yeni iş imkânları yaratarak ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Bienaller aynı zamanda sanatçılar, sergi görevlileri, organizatörler, güvenlik görevlileri gibi birçok kişinin istihdam edilmesine katkı sağlamaktadır.

Özetle; bienallerin sağladığı turizm potansiyeli doğru yönetilirse kente ekonomik açıdan birçok katkı sağlamaktadır. Yeni işler yaratmakta ve iş fırsatlarının daha çeşitli hale gelmesini sağlamak ve toplumun refahının yükselmesine katkıda bulunmaktadır (Elberle, 2019).

Bienaller, dünya çapında tanınmış ve önemli etkinliklerdir ve düzenlendiği şehirlerin sanat ve kültür merkezi olarak görülmesine yardımcı olmaktadır. Bu etkinlikler, şehrin marka değerini arttırmakta ve dünya genelinde tanınan bir konum kazandırmaktadır. Bienallerin kentler üzerindeki etkileri arasında arazi değerlerinin yükselmesi de bulunmaktadır. Sanatsal faaliyetler, mekânın kalitesini artırarak (Hall & Robertson, 2001), kentsel mekânın imajının yenilenmesine, marka değerinin artmasına ve ekonomik yatırımların çekilmesine neden olmaktadır (Roberts & Marsh, 1995). Bu durum, bienallerin kentlerin arazi değerleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

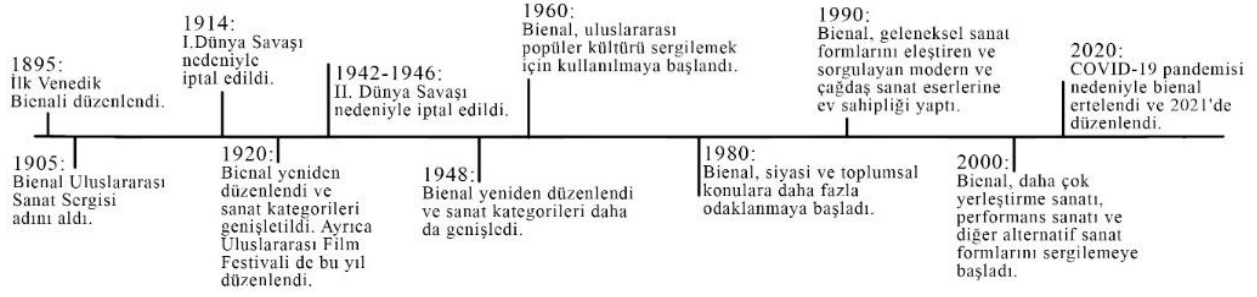
Tüm bu veriler ışığında, bienaller ve kentler arasındaki ilişkinin tek taraflı olmadığı, bienallerin kentsel mekânı sanatsal müdahalelerle fiziksel, toplumsal ve ekonomik olarak dönüştürme gücüne sahip olduğu ve kentin de bienalin biçiminden içeriğine kadar etkileme gücüne sahip olduğu gözlemlenmektedir. Her sergi, farklı bir kavramsal çerçeveye oluşturulduğu için her bienalin, kentle farklı bir ilişki kurduğu söylenebilir. Ayrıca, kamusal mekânın sergileme ve sunum alanı olarak kullanılması, küratörün kentle kurduğu ilişkinin ipuçlarını taşımaktadır (Örer, 2008).

4. VENEDİK BİENALİ: BİENAL BAHÇELERİ (GIARDINI) VE TARİHÇESİ

Venedik Bienali 1895'te gerçek anlamda uluslararası bir sanat sergisi olma misyonuyla kurulmuştur ve 190 yılı aşkın bir süredir dünyanın en prestijli sanat etkinliklerinden biri olmuştur (URL-2).

Venedik Bienali, 1895 yılında Venedik'te "Birinci Uluslararası Sanat Sergisi" olarak düzenlenmiştir. Venedik Bienali, 19. yüzyılın ikinci yarısında uluslararası fuarlar modeline göre organize edilmiştir. Bu geniş çaplı organizasyonun temel amacı, ekonomik bir stratejiyi hedeflemektir (Townsend, 2003). Dünya çapında tanınan ve 200.000'den fazla ziyaretçiyi ağırlayan, dekoratif sanatların önemli rol oynadığı ilk Bienal'e 16 ülkeden sanatçı katılmıştır (Venice Biennale, n.d.). Daha sonra, bienal, 1907 yılından itibaren iki yılda bir düzenlenmeye başlamış ve bugün hala bu şekilde devam etmektedir ve 800.000'den fazla ziyaretçiye ev sahipliği yapmaktadır. Bienal Bahçeleri'ndeki (Giardini) tek sergi binasında, ilk başta yalnızca Avrupa'ya ait olan ulusal sergiler düzenlendi ve yıllar içinde yakınlarda ayrı pavyonlar inşa edildi; Belçika 1907'de ilk oldu (Belgiorno-Nettis, 2022).

1930'larda yeni festivaller ortaya çıkmıştır: Müzik, Sinema ve Tiyatro, 1932'deki Venedik Film Festivali tarihteki ilk film festivalidir. 1980'de ilk Uluslararası Mimarlık Sergisi düzenlenmiştir. 1999'da Dans Bienali'de ortaya çıkmıştır (URL-2). Bunlara ek olarak, Venedik Bienali'nin ilk kuruluşundan günümüze kadar olan tarihsel süreçlerdeki bazı önemli değişimleri yer alan kronolojik sıralama Şekil 1'deki gibidir.

Şekil 1. Venedik Bienali'nin Tarihsel Süreçteki Önemli Değişimleri (URL-2 kaynağından yazarlar tarafından üretilmiştir).

Bienal, her yıl Mayıs ayında açılıp Kasım ayına kadar devam etmektedir. Bu süre zarfında, çeşitli sanatçılar ve sanat kurumları tarafından organize edilen sergiler, gösteriler, performanslar ve film gösterimleri gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, ödül törenleri de düzenlenmektedir (Karadeniz, 2022).

Venedik Bienali, Venedik kenti içerisinde çeşitli mekânlarda düzenlenmektedir. Bienalin ana sergi mekânları, Giardini ve Arsenale bölgelerinde yer almaktadır. Arsenale, Giardini'nin yakınında yer alan eski büyük bir tersanedir ve bienalin ana sergi alanlarından biridir. Arsenale, büyük bir sergi alanı ve birçok farklı galeri ve mekânını bünyesinde barındırmaktadır (Şekil 2 ve Şekil 3). Bienalin bu bölgesinde genellikle büyük ölçekli eserler, heykeller, enstalasyonlar ve performanslar sergilenmektedir (URL-3).

Şekil 2. Arsenale Binası açık alanı, (URL-3).

Şekil 3. Arsenale Binası üstten görünüş, (URL-3).

Giardini, Venedik'in kuzeydoğusunda bulunan bir bahçe kompleksidir ve Venedik Bienali'nin en önemli mekânlarından biridir. Bu bahçe içerisinde, birçok ülke kendi pavilyonlarını inşa etmektedir. Pavilyonlar, uluslararası sanatçıların eserlerini sergilemek için kullanılmakta ve her biri kendi ülkesinin sanatını temsil etmektedir (URL-3).

Giardini, Venedik'te San Marco Bahçesi'nin doğusunda yer alan bir bölgedir. Bölgede, Venedik Bienali için yapılmış birçok sergi alanı bulunmaktadır. Giardini iki eksen boyunca uzanmaktadır ve ilki şehirden Giardini'nin en doğu ucundaki insan yapımı tepeye doğru; ikincisi deniz cephesinden başlayarak Giardini yönünde devam etmektedir. Alan, 1887 yılında açılan bu alan, Bienal'in kalıcı yerleşkesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Giardini, 19. yüzyıl İtalyan bahçe tarzının özelliklerini taşımaktadır ve günümüzde dünya çapında tanınan turistik ve kültürel bir alandır. Bienal sergi mekânlarının düzenlenmesi çerçevesinde, 2009'da Giardini'deki tarihi Merkezi Pavilyon, 3.500 metrekarelik çok amaçlı ve çok yönlü bir yapıya dönüşmüştür. Bu, sürekli faaliyetlerin merkezi ve diğer Giardini Pavilyonları için bir referans noktası haline gelmiştir. İçinde, uluslararası üne sahip sanatçılar tarafından tasarlanmış alanlara ev sahipliği yapmaktadır; örneğin, Massimo Bartolini (Eğitim Alanı), Rirkrit Tiravanija (Bienal Kütüphanesi) (Şekil 4) ve Tobias Rehberger (Kafeterya). Merkezi Pavilyon'un çok amaçlı bir yapıya dönüştürme projesi, 2011'de sergi alanlarının ve giriş holünün düzenlenmesiyle tamamlanmıştır. O tarihten itibaren Merkezi Pavilyon, eğitim faaliyetleri, atölyeler, bahçeler (Şekil 5) ve özel projeler gibi çeşitli ve çok sayıda kullanım amacına uygun optimal mekânsal ve mikro iklim koşullarından yararlanabilmektedir (URL-3).

Şekil 4. Bienal kütüphanesi, (URL-3).

Şekil 5. Bahçeler, (URL-3).

Bienal dışında da ziyaretçiler tarafından kullanılan konserler, performanslar ve açık hava etkinliklerinin de düzenlendiği bir kentsel mekândır. Şekil 6'da yer alan vaziyet planında bahçenin içinde yer alan yapılar, yeşil alanlar ve su öğeleri görülmektedir.

Şekil 6. Giardini hava fotoğrafı, (URL-4).

Giardini'nin tarihi, Napolyon'un 1797'de Venedik Cumhuriyetini işgal etmesi ve şehir için yeni bir yerleşim planı tasarlaması ile başlamıştır. Bu plan Venedik'teki Arsenale'nin genişletilmesini içermektedir. Giannantonio Selva tarafından önerilen yerleşim planı kabul edilmiş ve Castello mahallesinin en uzak kısmının yıkılması gerekmiştir. Plan, park ve bahçelerle doğayla iç içe özgür yaşamları temsil edecek gerekli unsurları içermektedir. Yıkılan binaların molozları, alanın zeminini sağlamlaştırmak ve peyzaj estetiğini artırmak için kullanılmıştır (Martini, 2005).

Giardini'nin yeşil alanlarını, tüm ağaçları da dâhil olmak üzere, bölgedeki lagün iklimi göz önünde bulundurularak plan yerleştirme ve türlerini belirlemek için bir botanikçi yardımcı olmuştur. Günümüzde, Giardini'nin yeşil alanları, korunan alanlar haline gelmiştir (Giandomenico, 1988).

Giardini, ilk tarihten itibaren Venedik Bienali'nin ana sergi mekânı olarak kullanılmaktadır. Giardini, Bienal'in yanı sıra çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle yaz aylarında düzenlenen açık hava konserleri ve tiyatro performansları gibi etkinlikler alan içerisinde popülerdir. Yeşil alanlar ve sanat eserleri, Venedik'i turistik merkezlerinden biri haline getirmektedir (Mossetto, 1992).

İtalya'nın büyük şehirleri, 1861 yılından sonra, ülkenin birleşmesini kutlayan ulusal panayırılar şeklinde etkinlikler gerçekleştirmiştir. Giardini, Venedik Ulusal Sergisi için en uygun mekân olarak seçilmiş ve bu dönemde bir restoran ve bir kafeterya da alan içerisinde açılmıştır. Böylece, Giardini'de gerçekleşen ulusal sergi, Venedik'in yeni kentsel ve modern alanı haline gelmesini sağlamıştır. Başarılı bir ulusal serginin ardından, 1887'de Venedik'in uluslararası canlılık kazanabilmesi için, kalıcı turistik alanlar yaratma fikri ortaya çıkmıştır ve ilk olarak tarihi anmak için süreli sergi önerilmiştir. Hedeflenen yeni sergi, turistleri çekmek ve Venedik'in ekonomisine katkıda bulunmak için bir araç olarak kullanılmıştır. Bu süreçte şehrin ekonomisi büyük ölçüde bienallerin oluşturduğu turizme dayandığından Giardini için yeni bir uluslararası sergi binası gerekliliği ortaya çıkmıştır. İlk Uluslararası Sanat Sergisi, 30 Nisan 1895'te avlularla ayrılmış ve bir büyük merkezi salonun etrafında düzenlenmiş on yedi salondan oluşan bir binada açılmıştır. 1909'a gelindiğinde, sergi alanını genişletme ihtiyacı ortaya çıkmıştır ve Palazzo'nun bugünkü yaklaşık 65 salondan oluşan kompozisyonuna yol açmıştır (Martini, 2005).

İlk bienal döneminde, sergi salonlarını sergileme yöntemi olarak, resimler üst üste asılarak salonlar, yabancı sanatçıların ve İtalyan sanatçıların eserleri arasında dönüşümlü olarak yerleştirilmiştir. Sergide, birçok eser satılarak turizme yönelik pazarlama stratejisi geliştirilmiş ve bir satış ofisi aracılığıyla satış işlemleri yönetilmiştir. Bu süreçten sonra İtalyan sanatçıların kendilerine ayrılan alanın yetersiz olduğundan şikâyet etmişlerdir. Çözüm olarak, 1907'de Bienal'in Genel Sekreteri Antonio Fradeletto, yabancı sanatçıların Giardini'nin çevresi içinde inşa edilecek özel ulusal pavilyonların yapılmasını önermiştir. Ortaya çıkan bu ihtiyaçlar doğrultusunda Belediye, tüm sorumluluk ve masraflar pavilyonu yapan ülkeye ait olacak şekilde bir anlaşma yaparak ülkelerin alan kullanımını da kent için ekonomik katkıya dönüştürmüştür. Alınan bu karardan sonra 1907 yılında Giardini'de ilk pavilyonunu kuran ülke Belçika olmuştur. Giardini'de, sonuncusu 1995'te Güney Kore tarafından inşa edilmiş olan 34 ülkeyi temsil eden 30 ulusal pavilyon bulunmaktadır (Martini, 2005). İngiltere pavilyonu 1917 yılında, İsviçre pavilyonu 1932 yılında, İtalya pavilyonu 1930 yılında inşa edilmiş tarihi binalardır (Şekil 7).

Şekil 7. İtalya Pavilyonu, (Campolonghi, 2022).

Giardini'de halen pavilyon alanı arayan ülkelerin ihtiyaçlarını karşılamak için 1980 yılında bahçeleri çevreleyen kanalın kıyısında geçici bir pavilyon inşa edildi. 1982 ve 1984 yılları arasında bu pavilyon, Latin Amerika ülkeleri de dâhil olmak üzere toplam 15 ülkeye ev sahipliği yaptı (Martini, 2005).

Giardini şu anda, bazıları Josef Hoffmann'ın Avusturya Pavilyonu (Şekil 8), Gerrit Thomas Rietveld'in Hollanda pavilyonu (Şekil 9) veya Alvar Aalto tarafından tasarlanan yamuk planlı prefabrike Finlandiya pavilyonu (Şekil 10) gibi ünlü mimarlar tarafından tasarlanmış 29 yabancı ülke pavilyonuna ev sahipliği yapmaktadır (URL-4).

Şekil 8. Josef Hoffmann'ın Avusturya Pavilyonu (Leardi, 2018).

Şekil 9. Gerrit Thomas Rietveld Hollonda Pavilyonu (URL-6).

Şekil 10. Alvar Aalto Pavilyonu (URL-7).

4.1. Venedik Bienal Bahçelerinin (Giardini) Kente Etkileri

Venedik Bienali'nin gerçekleştiği mekânlardan birisi olan Bienal Bahçeleri yani Giardini'nin kente olan etkileri; mekânsal etkiler, sosyal ve kültürel etkiler ve ekonomik etkiler olmak üzere üç başlık altında ele alınabilir.

4.1.1. Mekânsal Etkiler

Giardini, Venedik Bienali'nin açık hava bölümüne ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle, bahçeler, sanat eserlerinin sergilendiği açık hava mekânlarına dönüştürülmektedir. Bu, bahçelerin mekânsal kullanımını artırmakta ve sanatın doğal bir ortamda sergilenmesine olanak tanımaktadır. Bahçeler, ziyaretçilerin bienali ziyaret ettiği birinci derece mekânlardan birisidir. Bahçelerdeki yürüyüş yolları ve açık alanlar, ziyaretçilerin rahatça gezinmelerine olanak tanımaktadır ve ziyaretçi akışını düzenlemektedir. Venedik Bienali Bahçeleri olan Giardini, aynı zamanda Venedik kentinin en büyük yeşil alanlarından biridir. Bu nedenle, bahçeler, kentin sınırları içindeki açık yeşil alanları artırmakta ve kentin doğal karakterini korumaktadır. Bahçeler, Venedik Bienali sırasında kullanılan mobilya, çadırlar ve diğer donanımların yerleştirilmesi için kullanılmaktadır. Bu nedenle, bahçeler,

etkinliğin mekânsal ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmaktadır. Bu nedenlerle, Giardini, Venedik Bienali'nde mekânsal olarak önemli bir rol oynamakta ve ziyaretçilerin bienali keşfetmelerine olanak tanırken, kentin doğal peyzajını korumakta ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktadır.

Giardini'nin en belirgin özelliklerinden birisi de doğal güzelliği ve çeşitliliği sağlamasıdır. Bahçelerdeki bitkiler, ağaçlar, çiçekler ve diğer doğal unsurlar, ziyaretçilerin doğayla daha fazla bağlantı kurmalarını ve doğanın güzelliğinin farkına varmalarını sağlamaktadır. Birçok farklı bitki türüne ev sahipliği yapan bitkilerin renkleri ve dokuları birlikte çalışarak etkileyici bir görünüm oluşturmaktadır. Giardini'de en çok yer alan bitkiler *Celtis australis* (Adi Çitlembik), *Cupressus arizonica* (Arizona Servisi), *Olea species* (Zeytin), *Platanus x hispanica* (Londra Çınarı), *Tilia species* (Ihlamur) şeklindedir (Citta di Venezia, n.d.). Bahçeler, heykeller, anıtlar ve diğer sanat eserleriyle bezenmiştir. Bu eserler, aynı zamanda bahçelerin doğal güzelliğini ve görsel etkilerini de vurgulamaktadır (Şekil 11). Aynı zamanda oluşturulan mekânlar haricinde bu bahçelerin açık alan sergisi olarak kullanması kente estetik ve kültürel bir değer katmaktadır. Bahçeler, yapısal tasarımıyla da etkileyici bir görünüm sergilemektedir. Yürüyüş yolları, köprüler ve diğer yapılar, bahçelerin estetik değerini artırmakta ve ziyaretçilerin bahçeleri keşfetmelerini sağlamaktadır. Giardini içerisine yerleştirilmiş çeşitli ülkelere ait pavilyonların olması alan içerisinde merak uyandırmaktadır. Tüm sergi alanı olarak tek bir kütle yerleştirmek yerine dağınık ve küçük pavilyonlar halinde yerleşmek sirkülasyonu arttırmakta ve alanın tamamının gezilebilir olmasını sağlamaktadır. Bahçeler, çevresindeki Venedik kentinden güzel manzaralar da sunmaktadır. Ziyaretçiler, bahçelerin keyfini çıkarırken aynı zamanda kentin tarihi yapılarını da görebilmektedir. Bu nedenlerle, Giardini, Venedik Bienali'nde estetik ve görsel açıdan etkileyici bir deneyim sunmakta ve ziyaretçilerin doğayla daha fazla bağlantı kurmalarını, alan içerisinde daha fazla zaman geçirmelerini sağlamaktadır.

Şekil 11. Parkın içerisinde yer alan çeşitli heykeller ve manzaralar (URL-4).

Giardini, zengin bir bitki örtüsüne sahiptir ve çevresindeki su kanalları da dahil olmak üzere birçok ekolojik özellik barındırmaktadır. Bu nedenle, bahçelerin korunması ve sürdürülebilirliği, ekolojik etkileri de dikkate alınmalıdır. Giardini bahçeleri, aynı zamanda birçok kuş, böcek ve hayvan türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle, doğal yaşam alanı sağlamakta ve biyolojik çeşitliliği artırmaktadır. Giardini, bünyesinde barındığı farklı bitki türleri ile havadaki karbondioksit miktarını azaltmakta ve hava kalitesini iyileştirmektedir. Bahçeler, yağmur sularını emerek suyun toprağa nüfuz etmesine yardımcı olmaktadır. Bu sayede, su kirliliğini önleyerek su kaynaklarını korumaktadır. Bahçelerde yer alan bitkiler, kökleriyle toprağa tutunarak toprak erozyonunu önlemektedir. Bahçeler bünyesinde barındırdığı farklı bitkiler form, renk ve doku gibi özellikleri ile estetik açıdan güzel bir görünüm sunmakta ve insanların doğayla daha fazla bağlantı kurmalarına yardımcı olmaktadır. Bu nedenlerle, Venedik Bienal Bahçeleri olan Giardini, Venedik'teki doğal yaşamın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve kentin estetik ve ekolojik değerine katkıda bulunmaktadır.

4.1.2. Sosyo-Kültürel Etkiler

Venedik Bienal Bahçeleri, Venedik'in tarihi merkezinde yer almaktadır ve 19. yüzyılda inşa edilmiştir. Bu nedenle, bahçeler, Venedik'in tarihi karakterini yansıtmakta, kentin tarihi ve kültürel mirasının bir parçası olmaktadır. Venedik Bienali'nde sergilenen sanat eserleri, bienalin ve bahçelerin tarihi ve kültürel karakterini de yansıtmaktadır. Sanat eserleri, bahçelerin mekânsal özelliklerini vurgulamakta ve bahçelerin tarihi atmosferi ile etkileşime girmektedir. Bahçeler, Venedik Bienali sırasında düzenlenen açılış törenleri ve diğer etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle, bahçeler, Venedik Bienali'nin tarihi ve kültürel karakterini vurgulayan törenlerin bir parçasıdır. Bahçeler, Venedik'in tarihi ve kültürel mirasının bir parçası olduğu için koruma altındadır.

Bahçelerin tarihi ve kültürel özelliklerini korumak için restorasyon ve bakım çalışmaları yapılmaktadır. Bu nedenlerle, Giardini, Venedik Bienali'nin kültürel ve tarihi etkilerine katkıda bulunmakta ve Venedik'in tarihi ve kültürel mirasını korumak için önemli bir role sahip olmaktadır.

Bienal Bahçeleri, Venedik Bienali'nin ana sergi mekânlarından biri olması sebebiyle binlerce sanatseverin buluşma noktasıdır. Bu nedenle, bahçeler, sanatseverler arasında bir sosyal etkileşim merkezi olarak işlev görmektedir. Bahçeler, Venedik Bienali sırasında düzenlenen birçok sanat etkinliğine ev sahipliği yapmaktadır. Bu etkinlikler, sosyal ve kültürel canlılığı artırmakta ve farklı kültürlerden insanları bir araya getirmektedir. Venedik Bienali, kültür turizminin önemli bir örneğidir ve Giardini de bu turizmde önemli bir rol oynamaktadır. Bienal, sanatseverlerin yanı sıra turistleri de çekmekte ve turistlerin Venedik'in kültürel mirasını keşfetmelerine olanak tanımaktadır. Bahçeler, aynı zamanda Venedik Bienali sırasında düzenlenen açılış törenleri, partiler ve diğer sosyal etkinlikler için de kullanılmaktadır. Bu etkinlikler, Venedik Bienali'ne katılan sanatçılar, sanatseverler ve diğer ziyaretçiler arasında sosyal etkileşimi artırmaktadır. Bienal, genç sanatçıların yeteneklerini sergilemeleri için bir platform sağlamaktadır. Aynı zamanda, bahçelerde genç sanatçıların diğer sanatçılar ile tanışması ve sosyalleşmesine imkân vermektedir (Şekil 12). Tüm bu faktörler bir arada değerlendirildiğinde, Venedik Bienali Bahçeleri olan Giardini, sanatın sosyal, kültürel, turistik ve çevresel canlılık etkilerini bir arada gösteren önemli bir platformdur.

Şekil 12. Sosyal alan örneği (URL-4).

4.1.3. Ekonomik Etkiler

Bienal, Venedik'e her iki yılda bir milyonlarca turisti sanatla buluşturmak için kente çekmektedir. 2022 yılında Nisan-Kasım ayları arasında düzenlenen 59. Venedik Bienali'ni günde ortalama 4.062 ve toplamda 800.000'den fazla kişi ziyaret etti ve bugüne kadar bildirilen en yüksek katılım oldu. Ziyaretçilerin %59'u yabancı ziyaretçiler (turist), %41'ini İtalyan'lar oluşturmaktaydı (URL-5). 58. Venedik Bienali'nde 2019'da toplam gelir 48 milyon Euro oldu: 19 milyon Euro hükümetten, 14 milyon Euro ziyaretten ve 8 milyon Euro sponsorlardan (Belgiorno-Nettis, 2022). Ayrıca yabancı ziyaretçiler, konaklama, yeme içme, ulaşım ve diğer harcamalar ile Venedik'in turizm ekonomisine önemli bir katkı sağlamaktadır. Örneğin; bienal ziyaretçilerinin oluşturduğu turizm sektörü yerel ekonomiye 2019 yılında 3,3 milyar Euro katkıda bulunmuştur (Smith, 2021). Ayrıca bienallerde sergilenen sanat eserleri koleksiyonerler ve galeriler tarafından satın bu satışlar Venedik'in sanat pazarına katkıda bulunmaktadır. Bienal, Venedik'teki birçok kişiye istihdam sağlamaktadır. Etkinlik için hazırlık yapmak, alanı kurmak ve yürütmek için birçok çalışana ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca, turizm sektörü de birçok kişiye iş fırsatı sunmaktadır. Alan içerisinde bulunan pavilyonların, her ülkenin isteği doğrultusunda o bölgeye verilmesi de ülkeye gelir sağlamaktadır.

5. SONUÇ

Bienallerin kentler üzerindeki etkisi, sanat etkinliklerinin kentsel dokuya olan derin etkisini gösterirken, kentlerin kültürel ve sosyal dokusunu önemli ölçüde şekillendirebilecek bir potansiyele sahiptir. Bu bağlamda Venedik Bienal Bahçeleri, yani Giardini, sadece kent için çok yönlü etkilere sahip önemli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Giardini kent üzerindeki etkileriyle sadece Venedik'e değil, aynı zamanda diğer bienallerin düzenlendiği şehirlere de ışık tutacak önemli bir örnek oluşturmakta ve kentsel mekânların sanatla etkileşimini göstermektedir. Giardini özelinde yapılan mekânsal, sosyo-kültürel ve ekonomik incelemeler, bienallerin şehirlere olan katkılarını derinlemesine anlamamıza ve gelecekteki planlamalara yön vermeye yardımcı olmaktadır.

Mekânsal açıdan, Giardini, sanat eserlerinin sergilendiği açık hava mekânlarına dönüşerek, sanatın doğal ortamlarda sunulmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, şehirlerdeki açık alan kullanımını artırırken, ziyaretçilere daha geniş bir sergi alanı sunmakta ve doğal peyzajı koruyarak sürdürülebilir yaşam alanları oluşturmaktadır. Ayrıca Giardini'de düzenlenen etkinlikler, sergiler kentin prestijini ve uluslararası alanda tanınırlığını arttırmaktadır.

Sosyo-kültürel açıdan, Giardini, kentin kültürel canlılık ve etkileşimi artırmakta, farklı kültürlerden insanları bir araya getirmekte ve sosyal etkileşimi teşvik etmektedir. Sanat etkinlikleri, açılış törenleri ve diğer sosyal aktiviteler, kentin tarihi mirasını ve kültürel kimliğini vurgulamakta, aynı zamanda genç sanatçılar için bir platform oluşturarak sanatın gelecekteki gelişimine de katkıda bulunmaktadır.

Ekonomik açıdan ise; Giardini, turizm ve sanat ticareti gibi alanlarda kente önemli bir ekonomik katkı sağlamaktadır. Bienal zamanı turistlerin kente olan ilgisi artmakta, bu da konaklama, yeme içme, alışveriş ve diğer harcamalarla kente ekonomik canlılık sağlamaktadır. Bienal ile artan turist sayısı aynı zamanda, farklı sektörlerde istihdam yaratma yoluyla kentin ekonomisine katkı de doğrudan ve dolaylı olarak katkıda bulunmaktadır.

Bu çerçevede, bienaller kentlerle etkileşime geçerek, kentsel yaşamın kültürel, ekonomik ve sosyal boyutlarını derinden etkilemektedir. Kentler, bienaller aracılığıyla sanatın önemli birer merkezi haline gelirken, bienaller de kentlerin kültürel mirasını taşıyan önemli birer sembol olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ilişki, sanat etkinliklerinin şehirler üzerindeki derin etkilerini vurgularken, kentlerin sanatla şekillenen kimliklerini ve kültürel zenginliklerini ön plana çıkarır.

Bienal ve kent ilişkisi, sanatın kentsel yaşamın dokusunu ve dinamiklerini nasıl etkilediğini anlamamıza yardımcı olurken, şehir planlaması, kültürel mirasın korunması ve ekonomik kalkınma gibi alanlarda fayda sağlayabilecek bir araştırma alanı olarak da önem taşımaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar; Korgavuş, B.'nin makalede katkı sunduğu kısımların oranının %55, Özkoç, E.'nin makalede katkı sunduğu kısımların oranının %45 değerinde olduğunu beyan eder.

Araştırmacıların Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

KAYNAKLAR

Bek, G. (2002). Çağdaş Türk sanatında bir sergi oluşumu ve sanat ortamına etkileri: Bienaller, *Sanat Yazıları*, 9(9), 41-57.

Bek, G. (2000). *Bienal etkinlikleri ve Türk sanat ortamındaki etkileri* (Yüksek Lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi, SBE, Ankara.

Belgiorno-Nettis, L. (2022). Inside the Venice Biennale and its link with Australian big business. *The Australian Financial Review Magazine*. <https://www.afr.com/life-and-luxury/travel/inside-the-venice-biennale-and-its-link-with-australian-big-business-20220512-p5akra> adresinden 18.12.2023'te alınmıştır.

Berlin Bienalle. (n.d.). <https://www.berlinbiennale.de/en/> adresinden 01.04.2023'te alınmıştır.

- Biennale. (n.d.). In *Oxford Reference online*
<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199239665.001.0001/acref-9780199239665-e-301> adresinden 20.12.2023'te alınmıştır.
- Citta di Venezia. (2023). PP Giardini della Biennale, Tavole di Analisi, Tav.A10: Essenze Arboree.
<https://www.comune.venezia.it/it/content/pp-giardini-biennale> adresinden 25.11.2023'te alınmıştır.
- Campolonghi, C. (2022). Presentata la Biennale arte 2022: A Venezia dal 23 Aprile al 27 Novembre, Italiani.
<https://www.italiani.it/Biennale-Arte-2022-Venezia/> adresinden 15.03.2023'te alınmıştır.
- Documenta III. (1964). Internationale Ausstellung; Catalogue: Volume 1: Painting and Sculpture; Volume 2: Sketches; Volume 3: Industrial Design, Print; Kassel/Köln 1964; S. XIX.
- Documenta Retrospective. (n.d.). <https://www.documenta.de/en/retrospective/> adresinden 15.03.2023'te alınmıştır.
- Eroğlu, N. (2015). *Çağdaş sanat etkinlikleri ve Türkiye turizmi bağlamında 13. İstanbul Bienali incelemesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, SBE, Aydın.
- Ferguson, B. (1992). Küratörlük yöntemi/küratörlük konuşmaları: Müze konuşma edimleri. İçinde G. Karamustafa, & D. Şengel, (Eds.), *Bilgi Olarak Sanat Olgu Olarak Sanatçı. Plastik Sanatlar Derneği Yazı Dizisi*, (pp. 31-48).
- Giandomenico, R. (1988). *Venezia Ottocento: L'architettura, l'urbanistica*, Venezia: Albrizz.
- Gleadowe, T. (2010). "What keeps mankind alive?: 11th International Istanbul Biennial." *Art Monthly* 330 (2010): 18-19.
- Gürlemez Arı, A. (2021). 1957 Sao Paulo Bienali Türkiye sergisi. *Sanat Tarihi Dergisi*, 30(1), 369-389.
- Hall, T., & Robertson, L. (2001). Public art and urban regeneration: Advocacy, claims and critical debates. *Landscape Research*, 26(1), 5-26.
- Eberle, J. (2019). Overtourism. Impacts and policies. The case of Venice. <http://hdl.handle.net/11201/153158> adresinden 19.12.2023'te alınmıştır.
- Eroğlu, N. (2015). *Çağdaş Sanat Etkinlikleri ve Türkiye Turizmi Bağlamında 13. İstanbul Bienali İncelemesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Programı Yüksek Lisans Tezi*, Aydın.
- Job, H. & Weizenegger, S. (2003). Tourismus in Entwicklungsländern. İçinde C. Becker, H. Hopfinger, & A. Steinecke, *Geographie der freizeit und des tourismus: Bilanz und ausblick*. München (pp. 629-639).
- Karadeniz, D. Ö. (2022). Venedik Bienali, Bienal Nedir?
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/183222/mod_resource/content/1/venedik%20bienali.pdf adresinden 17.01.2023'te alınmıştır.
- Korkut, M. K. (2019). *Yeni sanat ve siyaset ilişkileri: İstanbul Bienalleri (2013-2017)* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, SBE, İlişkiler, İstanbul.
- Leardi, L. (2018). Austrian Pavilion at 2018 Venice biennale to focus on the importance of "Free Space" in urban spaces. <https://www.archdaily.com/893769/austrian-pavilion-at-2018-venice-biennale-to-focus-on-the-importance-of-free-space-in-urban-spaces> adresinden 10.03.2023'te alınmıştır.
- Madra, B. (2003). *İki Yılda Bir Sanat: Bienal Yazıları*, İstanbul: Norgunk Yayıncılık.
- Martini, V. (2005). A brief history of *I Giardini*: Or a brief history of the Venice Biennale seen from the Giardini
<https://web.archive.org/web/20130719220239/http://www.artandeducation.net/paper/a-brief-history-of-i-giardini-or-a-brief-history-of-the-venice-biennale-seen-from-the-giardini/> adresinden 15.11.2022'de alınmıştır.
- Matarasso, F. (1997). *Use or ornament. The social impact of participation in the arts*. UK: Comedia.
- Milano, C. (2017). Overtourism y turismofobia: Tendencias globales y contextos locales. İçinde C. Milano, *Overtourism, malestar social y turismofobia. Un debate controvertido. PASOS, Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, (pp. 554-555).

- Mossetto, G. (1992). *l'economia delle città d'arte, modelli di sviluppo a confronto, politiche e strumenti d'intervento*, Roma: Rizzoli.
- Örer, B. (2008). Uluslararası İstanbul Bienali direktörü Bige Örer: “Bienal, kent ve kentli arasında yeni bir diyalog kurulmasını sağlıyor.”. https://www.mimarizm.com/makale/uluslararasi-istanbul-bienali-direktoru-bige-orer-bienal-kent-ve-kentli-arasinda-yeni-bir-diyalog-kurulmasini-sagliyor_113685?sourceid=113688 adresinden 19.12.2022’de alınmıştır.
- Roberts, M. & Marsh, C. (1995). For Art’s sake: Public art, planning policies and the benefits for commercial properties. *Planning Practice and Research*, 10(2), 189-198.
- Seraphina, H., Sheeran, P. & Pilato, M. (2018). Over-tourism and the fall of Venice as a destination. *Journal of Destination Marketing and Management*. 9(1):374-376. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2018.01.011> adresinden alınmıştır.
- Singapore Biennale. (n.d.). <https://www.biennialfoundation.org/biennials/singapore-biennale/> 19.12.2023’te alınmıştır.
- Smith, C. (2021). Outrage: The Venice biennale makes a mess. <https://www.architectural-review.com/essays/outrage/outrage-the-venice-biennale-makes-a-mess> adresinden 19.12.2023’te alınmıştır.
- Stallabrass, M. (2013). *Sanat A.Ş: Çağdaş sanat ve bienaller*, İstanbul: İletişim.
- Ötkünç, Y. (2017). Beral Madra’nın küratöryal pratikleri ve Türkiye sanat ortamına katkısı. *YEDİ: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 1(17): 11-23.
- Townsend, M. (2003). *Diverging curatorial practices beyond the box*. Toronto: Banff, Centre Press.
- Venice Biennale. (n.d.). <https://www.britannica.com/art/venice-biennale> adresinden 17.11.2022’de alınmıştır.
- Yazdi, S. K. & Khanalizadeh, B. (2017). Tourism demand: A panel data approach. *Current Issues in Tourism*, 20(8), 787–800. İçinde Overtourism and the fall of Venice as a destination. *Journal of Destination Marketing and Management*. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2018.01.011>
- Yücel, G., & Ciritci, İ. (2020). Uluslararası İstanbul Bienali (1987-2019) Sergi Mekânları. *İNÖNÜ Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10(21), 86-100. <https://doi.org/10.16950/iujad.722296>
- URL-1 Archive. <https://www.biennaleofsydney.art/archive/> adresinden 17.01.2023’te alınmıştır.
- URL-2 La biennale di venezia history. 1895-2022 <https://www.labiennale.org/en/history> adresinden 15.12.2022’de alınmıştır.
- URL-3 Biennale venues. <https://www.labiennale.org/en/venues> adresinden 15.10.2022’de alınmıştır.
- URL-4 <https://www.google.com.tr/intl/tr/earth/> adresinden 20.02.2023’te alınmıştır.
- URL-5 The 59th international art exhibition in numbers. <https://www.labiennale.org/en/news/59th-international-art-exhibition-numbers> adresinden 18.12.2023’te alınmıştır
- URL-6 Rietveld pavilion at the Krölller-Müller sculpture garden/gerrit rietveld. <https://www.archdaily.com/81555/rietveld-pavilion-at-the-kroller-muller-sculpture-garden> adresinden 10.03.2023’te alınmıştır.
- URL-7 Finnish pavilion Venice biennale, <https://www.archiweb.cz/en/b/finsky-pavilon-v-benatskem-giardini-suomi-venezia-paviljonki> adresinden 10.03.2023’te alınmıştır.